

Räddningsprogram för kommunernas service

Resumé

LÅGKONJUNKTUREN I BÖRJAN AV 1990-TALET / DAGSLÄGET

Staten och kommunerna sparade i stället för att stimulera ekonomin under senaste lågkonjunktur. Detta fördjupade lågkonjunkturen samtidigt som det förnyade strukturerna.

Systemet med kalkylerade statsandelar, avregleringen och kommunernas ökade ansvar sporrade till lösningar som bättre kunde beakta lokala behov och resurser. På det sättet klarade vi krisen med mindre skador.

Företagens balansräkningar är nu starkare och den offentliga ekonomin som helhet uppvisar ett överskott. Ändå har kommunerna inga ekonomiska buffertar.

EFTER LÅGKONJUNKTUREN

Efter mitten av 1990-talet och särskilt vid millennieskiftet skapade den gynnsamma ekonomiska tillväxten grogrund för utvecklingen av en centralstyrd välfärdspolitik. Särskilt under 2000-talet har kommunernas uppgifter, styrningen av lagstiftningen och annan styrning samt övervakning ökat.

Statens nedskärningar i kommunernas inkomstbas 1995–2009 uppgår till totalt cirka 3,2 miljarder euro.

Samtidigt har kommunernas förpliktelser ökat kraftigt.
Hur gick den ekvationen ens närapå ihop?

Svar:

En gynnsam ekonomisk tillväxt, ett finansieringssystem som jämnar ut ekonomiska skillnader och en kontinuerlig utvecklings- och effektiviseringsverksamhet bidrog till att kommunerna klarade sig med en rimlig genomsnittlig inkomstskattesats och en rimlig skuldsättning.

SITUATIONEN I FINLAND OCH DEN KOMMUNALA EKONOMIN

Den internationella finanskrisen har nått den reella ekonomin och drabbat även Finland med kraft. Den drastiska exportminskningen har lett till en recession i vår samhällsekonomi. I den situationen är det mycket viktigt att trygga hemmamarknadens livskraft och att stödja även offentlig konsumtion och investeringar.

Kommunsektorns andel av nationalprodukten och arbetskraften hos oss utgör cirka en femtedel.

Kommunernas ekonomiska situation har förändrats snabbt sedan de goda åren, och det har skett i betydligt sämre riktning. Ökningen av kommunernas skatteintäkter gick på minus 2–3 procent jämfört med fjolåret. Detta betyder en minskning av inkomsterna på cirka 500 miljoner euro.

Kommunernas ökade statsandelar har huvudsakligen kompenserat förlorade skatteintäkter och lagstadgade justeringar av index- och kostnadsfördelningen. De har haft endast ringa inverkan på kommunernas finansiella ställning.

När inkomsterna minskar hotar kommunernas utgifter att bibehållas höga och stiga med cirka 5 procent. I den arbetsintensiva kommunsektorn är kollektivavtalen på hög nivå. Personalkostnaderna stiger avsevärt.

Kommunernas verksamhetsutgifter ökar i år med cirka 1 500 miljoner euro. Skillnaden mellan de förväntade skatteintäkterna och verksamhetsutgifterna håller på att stiga till två miljarder euro. De ekonomiska skillnaderna regioner och kommuner emellan växer.

När den svaga ekonomiska utvecklingen drar ut på tiden innebär det ett tryck på påtagliga höjningar av inkomstskattesatserna de närmaste åren, höjningar på två, rentav tre procentenheter.

Kommunerna har redan vidtagit åtgärder för att dämpa ökningen av utgifterna. I den arbetsintensiva kommunsektorn betyder detta oundvikligen inbesparingar i personalkostnaderna.

I syfte att balansera kommunernas ekonomi och undvika kraftiga sparåtgärder behövs nu snabba åtgärder med effekt på den kommunala ekonomin redan i år.

Slopandet av de kommunala arbetsgivarnas FPA-avgift och stödet för investeringar och grundläggande reparationer är steg i rätt riktning, men räcker inte till. Redan i år bör staten stödja den snabbt försvagade kommunala ekonomin.

I Basserviceprogrammet för åren 2010–2013, som är en del av statsekonomins ram, bör beslutas om ett betydande åtgärdspaket för att rädda den kommunala servicen under de närmaste åren.

ÅTGÄRDER FÖR ATT RÄDDA DEN KOMMUNALA SERVICEN

STATEN

Kommunernas skatteunderlag bör stärkas

Kommunernas andel av samfundsskatten bör redan i år höjas med 10 procentenheter. Detta innebär en ökning av den kommunala ekonomins inkomster med cirka 450 miljoner euro.

Intäkterna för avfallsskatten, ca 40 miljoner euro på årsnivå, ska i framtiden helt tillfalla kommunerna.

Kommunerna bör få en rättvis andel av fordons- och bränsleskatteintäkterna för uppbyggnaden och underhållet av det gatu- och vägnät de svarar för.

En del av skatterna på fysiska personers kapitalinkomster bör också framöver tillfalla kommunerna.

De övre gränserna i fastighetsskattesatserna bör höjas.

Statsandelarna måste höjas

Under år 2009 bör statsandelsprocenten för social- och hälsovården höjas så att kommunernas ekonomi stärks med minst 100 miljoner euro på årsnivå.

Från början av år 2010 bör statsandelarna höjas med 250 miljoner euro i syfte att stärka den ekonomiska hållbarheten i kommunerna och trygga genomförandet av statsandelsreformen.

Kommunernas finansieringsunderstöd enligt prövning måste omedelbart höjas till minst omkring 30 miljoner euro år 2009 och till 40 miljoner euro från år 2010.

KOMMUNERNA

Under lågkonjunkturen i början av 1990-talet agerade kommunerna ansvarsfullt och balanserade sin ekonomi i huvudsak med hjälp av kostnadsbesparingar. Eftersom grunderna för lågkonjunkturen denna gång är annorlunda behövs delvis andra slags åtgärder för att klara av den.

Eftersom den ekonomiska situationen har blivit betydligt svagare än beräknat måste kommunerna ompröva sina budgetar och ekonomiplaner för år 2009 och anpassa utgifterna till de minskade inkomsterna.

I personalpolitiken bör kommunerna enligt lokala omständigheter visa återhållsamhet och undvika uppsägningar. Investeringar och grundläggande reparationer bör hållas på så hög nivå som möjligt.

Det kommunala samarbetet måste effektiviseras i syfte att uppnå en ekonomiskt starkare kommunstruktur.

Servicestrukturerna måste omarbetas och verksamhetsmetoderna måste utvecklas så att de allt bättre möter de nya omständigheterna. Också produktivitetstallot bör effektiviseras.

Kommunernas investeringar

I ekonomiskt svåra tider är det viktigt att kommunerna och samkommunerna klarar av att behålla en nödvändig investeringsnivå. När kommunernas finansieringsmöjligheter försvagas är statens särskilda stöd under uppbyggnadsperioden oundgängligt.

Statens stimuleringsåtgärder för grundläggande reparation av kommunala skolor och sociala byggnader under uppbyggnadsperioden måste fortsättas.

Den sysselsättande effekten av infrastruktur- och bostadsbyggandet är stor. Det är motiverat att öka produktionen av hyresbostäder i synnerhet tillväxtcentrumen. Det finns skäl att främja grundläggande reparationer av bostadsbeståndet, i synnerhet energiekonomiska reparationer, också av klimatpolitiska skäl.

Stödsystemet för uppbyggnad och grundläggande reparation av aravahyreshus ska sporra till tillräcklig produktion av hyresbostäder och till grundläggande reparationer.

Fullmakten för kommunalt stöd för infrastruktur bör höjas och stödets tillämpningsområde bör utvidgas.

Anslagsnivån för specialgrupper ska i framtiden behållas vid ca 200 miljoner euro.

En gemensam infrastrukturfond för de olika aktörerna ska grundas i syfte att jämna ut fluktuationer i ekonomin och säkerställa genomförandet av investeringarna.

STATEN OCH KOMMUNERNA

Kommunerna bör inte påföras nya uppgifter under de närmaste åren och de nuvarande bör inte utvidgas. Kommunerna har ingen marginal för att förbättra servicens omfattning och kvalitet.

I syfte att förbättra produktiviteten och resultaten ska kommunerna och staten starta ett gemensamt projekt om hindren för produktiviteten. I projektet bör man gå igenom de nuvarande normerna och slopa de onödiga. Också styrsystemen och behörighets- och dimensioneringskraven måste omvärderas.

Mättnings- och jämförelsemetoderna för produktivitet och resultat måste utvecklas i syfte att åstadkomma ett allt tillförlitligare informationsunderlag.

Strukturreformen bör fortsättas och intensifieras ytterligare.

Närmare upplysningar om Räddningsprogrammet för kommunal service:

Reijo Vuorento, planeringschef
tfn (09) 771 2078, 050 667 41
reijo.vuorento@kommunforbundet.fi

www.kommunerna.net/raddningsprogram